

АВТОРСКА СПРАВКА

на гл. ас. д-р Тея Сугарева-Савова

на представената художественотворческа, научноизследователска и преподавателска дейност за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“

в област на висшето образование 8. Изкуства,
професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство

Съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Правилника на НАТФИЗ представям настоящата справка:

1. Художествено-творческа дейност

От 2012 г. досега развивам активна режисьорска практика както в държавни театри, така и в независими театрални организации в страната и чужбина. Тя се отличава с режисьорски стил, който изхожда от изострена социална чувствителност, служи си с драматургична реконструкция и поставя фокус върху яркото актьорско присъствие.

Освен за театрална сцена съм режисирала и радиопиеси за БНР („Кота 506“ от Я. Василев, „Бурята“ от К. Буковски, „Вечното завръщане“ от И. Димитров и др.), както и представления за деца с елементи на интерактивен и физически театър (“The Little Prince” по Екзюпери и „Ще ти разкажа приказка“ по детски приказки). Част от проектите ми са представяни в международен контекст и са получили признание в критически отзиви, фестивални платформи и театрални награди и номинации.

Като хабилитационен труд представям три спектакъла, представителни за режисьорският ми подход в следната линия.

Създаването на текст за театър и режисьорската работа върху драматургията на представлението са два взаимосвързани етапа от творческия процес в съвременния театър.

Макар традиционното разбиране да разграничава драматурга и режисьора като отделни автономни фигури с ясно дефинирани функции, динамичното развитие на театралното изкуство през последните десетилетия подтиква към преосмисляне на тези роли. Търсенето на нови изразни средства, отварянето към колективното авторство и стремежът към нови пътища за въздействие върху зрителя водят логично до необходимостта от по-тясно партньорство между драматург и режисьор. Днес режисьорът е все по-малко тълкувател на готов текст и все повече активен съавтор, който изгражда смисловата структура на спектакъла – било чрез адаптация, колаборация или документално реконструиране на материала. В този контекст пиесата губи смисъла на монолитната основа, обуславяща формата на драматичният театър, и все повече се мисли като чернова – отворена, гъвкава, като матрица, способна да приюти парадигмите на всички уюастници в театралния процес. Такава посока на мислене се опитвам да следвам в своята режисьорска практика и затова настоящият подбор от спектакли бележи три различни модела на среща между режисьора и драматурга/автора в контекста на съвременните тенденции в театъра.

Спектакълът **„Момчето от последния чин“** е знаков за първата разновидност на взаимодействието между режисьор и драматург. Тук то се осъществява косвено – чрез преводача на пиесата, в случая Нева Мичева. Текстът на Хуан Майорга, макар и съществуващ в завършен драматургичен вид, бива пречупен през културната чувствителност на преводача, върху която стъпва интерпретацията на режисьора. В този процес преводът не е просто езиково прехвърляне, а повод за колаборативен акт, който позволява изграждането на нови смислови пластове. Благодарение на близкото сътрудничество с преводача, особено в случай, в който режисьорът не владее оригиналния език на пиесата и няма контакт от първа ръка с автора, режисьорската интерпретация в пиесата се ориентира към следната посока:

„Момчето от последния чин“ предоставя възможност за задълбочено вглеждане в света на децата – през призмата на техния собствен поглед. Спектакълът се стреми

да ни доближи до техните най-интимни копнежи, затруднения и фрустрации, като същевременно разкрива уникалността на всяка детска индивидуалност, различна от нашите родителски или обществени проекции. Той приканва към признаване на децата като автономни личности, на които предстои да се утвърдят като пълноправни участници в живота на нашето общество. В този контекст „Момчето от последния чин“ се явява не само разказ, но и призив към поемане на реална отговорност – както спрямо младите поколения, така и спрямо споделеното ни бъдеще.

Подобен подход е приложен и в спектакли като „Унижението“ и „*Welkome America*“, където чуждият текст става огледало на важните теми и социалните напрежения тук и сега благодарение на близката колаборация с преводача.

В спектакъла „**Покана за вечеря**“ вече наблюдаваме различен модел на взаимодействие – този на пряката колаборация между режисьор и автор. Тук драматургичният материал съществува предварително, но добива своята окончателна структура и форма в хода на репетициите, чрез активното въвличане на драматурга в постановъчната дейност. Той има възможност да присъства, направлява и дебатира около актьорските импровизации и концептуалното изследване на режисьора. Важни сюжетни ходове и нюанси на образите се изграждат съвместно, режисьорът не просто тълкува, а участва в самото създаване на текста. В случая с „Покана за вечеря“, партньорството с Оля Стоянова доведе до силно обвързване между формалния език на постановката и нейните тематични акценти – кризата на семейството, удобните лъжи, социалната празнота, и окончателно оформи общата творческа посока на нашия тандем към следната интерпретация:

Пиесата „Покана за вечеря“ проблематизира темата за най-малката социална единица – семейството, прави дисекция на човешкото поведение в условията на обществения живот. Това е интелектуална агресия, създадена от откровеното

говорене за кризите и дефицитите ни, за липсата на морал и каквито и да било социални умения у съвременния човек. Днес човешкото поведение е сведено до инерция и рутина, в която дори събитието – нечия смърт, може да бъде изконсумирано и преглътнато на вечеря.

Постановката се занимава с онова особено състояние на самотност, в което човекът е „сам сред своите и свой сред чуждите“ (по Чехов). Именно това е парадоксалният свят на „Покана за вечеря“, свят, в който си самотен дори в семейството си. Може би тази самота ни тласка към крайна резигнация, а тя от своя страна ни деформира и обезсилва, и ни прави зависими от лъжата. Може би вече живеем в свят, изпразнен от морал, където любовта и щастието са привидни – само подходяща опаковка на порядъчния ни живот.

„Покана за вечеря“ създава свят на удобните лъжи и на фалшивите спогодби. В него съществуваме конвенционално, следвайки реда на това, „какво е редно“ и „какво се очаква“, без да се интересуваме от съдържанието на житейските си цели. Това са кухи постулати, които се разширяват и като черна дупка поглъщат пространството на несполелените мечти и стремежи.

Този подход ми откри възможност за създаване на образ с философска дълбочина, игрова лекота на актьорското присъствие и отвореност към експеримент, а в работата си върху други спектакли от съвременни български автори като „Пробен срок“, „Робин“ и „Зазиданите“ фактически продължавам да следвам тази линия.

Още една форма на режисьорско участие в драматургията открих в спектакъла „**От какво се страхува Вирджиния Улф?**“. Тук, освен функцията на режисьор, поех водещата авторска роля чрез дивайзинг метода на работа с документални източници – писма, дневници, биографии. Текстът възникна не като фикция, а като реконструкция на реален живот, изразен през филтъра на общото усещане на екипа за съдържащия се в него поетичен

заряд. Това е модел, характерен за т.нар. **документален театър**, в който режисьорът играе ролята на драматург по фактите – събира, композира и организира сценично преживяване въз основа на реални свидетелства. В случая с „От какво се страхува Вирджиния Улф?“ драматургичната плът прехвърли документалното измерение и достигна до философско размишление върху смъртта като акт на достойнство и съпротива. Важна особеност на процеса беше актьорското партньорство на съавтори в един пар екселанс колаборативен процес, благодарение на което спектакълът доби многопластовост на разказа, разнородност на жанра и богатство на изразните средства. Именно чрез тази колаборация изведох и основната посока на режисьорска интерпретация:

„От какво се страхува Вирджиния Улф?“ е спектакъл, който проследява житейската съдба на една от най-важните фигури в модерната европейска литература Вирджиния Улф. В напрегнатите военни времена, когато светът е на път да се сблъска с втора голяма катастрофа, Вирджиния Улф е на ръба на силите си. Здравето ѝ е влошено, умът ѝ е неспокоен, вече не може да пише, не може да чете. За последен път прави опит за самоубийство. Този път успешен.

Спектакълът се опитва да преосмисли този акт, да прозре в него необикновената красота на душата и неутолимата жажда за живот – същински и пълнокръвен, свободен от условности и страхове. Да провиди в смъртта достоен и жизнеутвърждаващ акт.

Спомените за уюта на детството, безразсъдството на младостта и неизбежността на първата любов разпукват суровия образ на ерудирания интелектуалец и ни срещат с една друга Вирджиния. Тя е крехка и ранима, едновременно чужда, но и много близка, уловена в непрестанната борба със страховете си, преодоляваща всеки час, всяка минута границите на видимото с размаха на истински осъзнат творец.

Подобен колективен творчески процес намира съответствие в работата на британската театрална компания *Complicité*, под ръководството на Саймън Макбърни. Спектакли като *Mnemonic* и *A Disappearing Number* са резултат от дълги лабораторни процеси, в които текстът се ражда от документални материали чрез импровизации, проучвания, сценични експерименти и непрекъснат диалог между режисьора и актьорите. Същият подход използвах и в спектаклите „Вапцаров: Песни за човека“ и „Ще ти разкажа приказка“, където документалният материал се превръща в изходна точка за провеждане на колаборативен процес, иницииран от режисьора.

Трите примера очертават основни модели на моята практика, в която доминира режисьорската намеса в драматургичните полета: от интерпретативно изграждане на нов смисъл върху вече съществуващ текст, през колективно авторство, до създаване на сценичен разказ чрез документална реконструкция. Тези модели свидетелстват за осмислянето на театралния процес като поле, в което ролята на режисьора еволюира – от посредник между текст и публика към съавтор на самото театрално съдържание. Така режисурата, драматургията и сценичната реализация се срещат и взаимосъздават. Това дава възможност за по-дълбока художествена цялост, осъзната ангажираност на всеки член на екипа и гъвкавост на формата. Вярвам, че така театърът, който правя, се превръща в жива, съвременна и необходима платформа за диалог и осмисляне на социалния опит, превръща се в акт на споделеност. Както беше написал някъде Оскар Уайлд, „Смятам театъра за най-великата от всички форми на изкуството и за най-непосредствения начин, по който едно човешко същество може да сподели с друго чувството за това какво е да си човек“.

2. Научноизследователска дейност

Притежавам образователната и научна степен „доктор“ по театрално изкуство (НАТФИЗ, 2017 г.), придобита след защита на дисертационен труд на тема: „Режисьорската практика в България през 80-те и 90-те години на ХХ век – между драматургията на абсурда и

естетиката на модернизма“, с научен ръководител проф. Снежина Танковска. Изследването има принос към анализирането на прехода между идеологическите модели и художествените парадигми в съвременната българска режисура.

В резултат от защитената дисертация през 2021 г. беше издадена монографията ми „Между драматургията на абсурда и естетиката на модернизма: режисьорската практика в България през 80-те и 90-те години на ХХ век“ (спечелила конкурса за финансиране на издателски проекти „Помощ за книгата“ на Министерството на културата и реализирана от изд. „Карина – Мариана Годорова“, София). В нея се изследват и обобщават основните изследователски направления, свързани с театралната режисура, творческата колаборация и процесите на утвърждаване на режисьорската фигура като водеща в съвременната сценична практика. Паралелно с това научните ми интереси намериха израз и в редица студии и статии, публикувани в утвърдени специализирани и академични издания, включени в международни бази данни като CEEOL и ERIH PLUS.

Сред по-значимите ми публикации е студията „Театърът като процес на себепознание и израстване: Педагогическият подход на проф. Снежина Танковска“, приета за публикуване в Годишник на НАТФИЗ (2025 г., CEEOL). Текстът анализира педагогическите и естетически принципи в преподавателската и режисьорската практика на проф. Танковска, като ги разглежда не само като методологичен подход, но и като философия на театъра, насочена към личностно развитие, критическо мислене и етична ангажираност на младите театрални творци.

Във фокуса на студията „Трансформации на зависимостта на режисьора от драмата в театралната практика на Стоян Камбарев“, публикувана в *Studia Litteraria Serdicensia* (2025 г., ERIH PLUS), е процесът на естетическо освобождаване на режисьора от предварително зададения драматургичен текст. Изследването проследява иновативния почерк на Камбарев, като подчертава неговото влияние върху разчупването на традиционните

йерархии в театралната продукция и преминаването към режисьорски модели, в които текстът е създаван или препрочитан в тясна връзка с визуалната, телесната и пространствена естетика на спектакъла.

Тематиката на творческата колаборация и навлизането на философията на абсурда в българския театър е разгърната в статията „Навлизането на абсурдното в българската драма чрез съвместната работа между режисьори и драматурзи“, публикувана в сборника „Слово и памет“ (2017 г.). Тя изследва как новите типове взаимодействие между режисьори и драматурзи през втората половина на XX век предизвикват разместване в жанровете и тематични оси на националната театрална сцена, позволявайки на естетиката на абсурда да се превърне в театрален език на търсене на отговори на дълго подтискани екзистенциални въпроси.

От 2016 г. насам изследователската ми дейност в областта на театралното изкуство намира израз в участието ми с доклади на редица национални и международни научни конференции. Тематичният фокус на моите изследвания се разгръща около трансформациите в театралния език, еволюцията на режисьорската идентичност и съвременните измерения на колаборацията между режисьор и драматург в контекста на новите културни реалности.

Първо свидетелство за изследователския ми интерес е докладът „Синкретичното изкуство на Малко театро: диалог на границата между Изтока и Запада“, представен на Международната конференция „Стопански миграции, институции и организационен живот на българите в диаспора“ (8 ноември 2014 г., Будапеща, Унгария). В него се анализира взаимодействието между културни традиции в България и театралната практика на българската диаспора.

През 2016 г. участвах в Националната конференция за студенти и докторанти „Слово и памет“ (Пловдив), където изнесох доклад на тема „Навлизането на „абсурдното“ в

българската драма чрез съвместната работа между режисьорите и драматурзите“. Докладът изследва формалните и естетически механизми, чрез които абсурдът навлиза в театралната сцена у нас, като обръща внимание на специфичната динамика между създаване на драматургичен текст и неговата сценична интерпретация.

През 2018 г. представих изследване на Международната конференция “Art in Context 5: Values – Local and Universal” (Ниш, Сърбия) под заглавие „Специфики и перспективи за развитие на младото поколение български театрални режисьори от първите две десетилетия на XXI век в условията на задълбочаващата се криза на ценностите“. В него се анализира ролята на младите творци в контекста на съвременните социални и културни предизвикателства, като се търси възможността за съхраняване и преосмисляне на ценностната система в театъра.

През 2024 г. взех участие във Втората интердисциплинарна конференция „Текст и изображение“ (НАТФИЗ), където изнесох доклад на тема „Войната в действие, текст и изображение през очите на Бертолт Брехт. Смесови паралели между пиесата „Страх и мизерия в Третия Райх“ и фотоалбума с епиграми “KRIEGSFIBEL” (Военен буквар)“. Изследването предлага интермедиялен анализ на текст и визуално изображение при Брехт, като изследва художествените стратегии за въздействие и политическа критика.

На Националната конференция с международно участие „Дивото зове. Изкуството и дивата природа“ (Институт за литература – БАН, октомври 2024 г.) представих доклада „Дивата природа на градския човек в пиесата на Брехт „В джунглата на градовете“. В този текст разглеждам конфликтите между култура и инстинкт, цивилизация и природа през призмата на урбанистичната екзистенция в модерната драма.

През февруари 2025 г. участвах в Националната научна конференция „Жените в българската литература и култура“ (Софийски университет, Институт за литература – БАН), където представих доклада „Професор Снежина Танковска – визионер и вдъхновител

на новите поколения в театъра“. В него акцентирам върху приноса на проф. Танковска в съвременното театрално образование и нейната роля като фигура на вдъхновение и иновация в културния живот.

3. Преподавателска дейност

От 2012 г. съм гост-преподавател, от 2015 г. асистент, а от 2018 г. главен асистент в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ – в катедра „Драматичен театър“, където съм преподавала следните дисциплини:

- „Режисура на драматичен театър“ в специалност „Режисура за драматичен театър“ като асистент на проф. Снежина Танковска;
- „Методологии на постановъчния процес“ в специалност „Режисура в сценичните изкуства“ заедно с гл.ас. д-р Мартин Киселов;
- „Актьорство за драматичен театър“ и „Сценична реч“ в специалност „Актьорство за драматичен театър“ като асистент на проф. Снежина Танковска;
- „Актьорството за драматичен театър“, „Актьорски практики“, „Интерактивен физически театър“ в специалност „Танцов театър“ като асистент на проф. Снежина Танковска, а от 2021 г. като водещ преподавател по дисциплината;
- „Актьорство за театър на движението“ в специалност „Театър на движението – Невербален театър“ като водещ преподавател по дисциплината;
- „Основи на режисурата“ в специалност „Актьорство за драматичен театър“ като водещ преподавател по дисциплината;
- „Основи на режисурата за драматичен театър“ в специалност „Сценография“ като асистент на проф. Снежина Танковска.

Преподавателската ми методика включва елементи на експериментален подход, психофизически тренинг, колаборативен театър и критическо наблюдение. Работя с идеята

за създаване на мислещи артисти, способни да генерират идеи и да бъдат съавтори в театралния процес.

Разработила съм авторски и съвместни учебни програми по „Актьорски практики“, „Интерактивен театър“ и „Методологии на постановъчния процес“. Участвала съм в годишни, държавни и приемни изпитни комисии. Била съм член на Академичния съвет, Факултетния съвет и Катедрения съвет, Консултативния съвет по творческо развитие, представител на нехабилитираните преподаватели в Общото събрание на факултет „Сценични изкуства“ и в Общото събрание на НАТФИЗ, член на Комисията по подготовка на документацията по акредитацията, член на множество работни групи за изработване или актуализиране на различни нормативни документи в НАТФИЗ.

В рамките на преподавателската си дейност съм участвала като преподавател в уъркшопи и ателиета в НАТФИЗ по теми:

- „Срещи в аванс: Райнер Вернер Фасбиндер“ върху пиесата „Гастарбайтер“, ателие със студенти от IV курс Актьорство за драматичен театър (декември 2014 – февруари 2015);
- Системата на Станиславски – ателие в НАТФИЗ със студенти от ТОХО, Япония (Март 2014).

4. Международна дейност и квалификации

Участвала съм в международни образователни програми, артистични резиденции и международни уъркшопи, сред които:

- Лаборатория “Transformative Encounters” с Nullo Facchini, 2018 г.
- “Directors Project” към Drama League, Ню Йорк – престижна резидентска програма за млади режисьори, 2014 г.
- “Physical Theatre and Clown Acting”, Steve Pacek, 2014 г.

- “Viewpoints” Barbara Lanciers, Juanita Rockwell, Gabriel Shanks, 2013 г.
- “Movement Elements of Classical Chinese Beijing opera” – Jiali Xu, 2011 г.
- “Dialogues with Your Voice” – Kristin Linklater, 2010 г.

Тези квалификации са пренесени в работата ми в България, както в артистичен, така и в педагогически план. Провеждала съм самостоятелни уъркшопи и лекции в страната и чужбина на теми като:

- “European Theatre”, част от дейностите в “Directors Project” на Drama League, 2014;
- „Театрална режисура“, част от МОНТФИЗ Арт фест, 2015;
- „Колаборативен театър“, част от дейностите по проект „Ще ти разкажа приказка“ на сдружение Libertarium, 2017;
- „От текста до сцената“, час от дейностите по проект „От какво се страхува Вирджиния Улф?“ на Сдружение „Енсо“, 2023.

5. Награди и отличия

- Награда „НАТФИЗ Най-най-най“ за най-добър режисьор за драматичен театър – 2012 г.
- Награда „Златен Кукерикон“ за млада надежда – 2013 г.
- Награда „Икар“ за дебют – 2014 г.
- Награда на Министерството на културата – Грамота за постижения – 2014 г.
- Награда на публиката от фестивала „Друмевеи театрални празници“ – 2021 г.

Представена съм в сборници с интервюта на млади творци на българската култура от Йордан Георгиев („Младите театрали говорят в „Без маски“) и Митко Новков („Младежката лига“)

6. Авторска справка за приносите

В творчески план:

- Създадох и реализирах на сцена оригинални театрални текстове и сценични адаптации, в които интегрирам (авто)биографични, литературни, философски и документални пластове. Това доведе до развитието на нов сценичен език, основан на колаборативния процес, отразен в авторската драматургия.

В научен план:

- Разработих критически апарат за анализ на театралните тенденции в България от края на ХХ век до днес, с акцент върху процесите на преход от модернизъм към постмодернизъм и произтеклите естетически обновления, като по този начин допринесох за разширяването на историографските и аналитичните полета на театрознанието у нас.

В преподавателски план:

- Утвърдих модел на режисьорска и преподавателска дейност, основан на критическа мисъл, лична творческа позиция и експериментален подход към формата, структурата и съдържанието на театралния спектакъл, ситуиран в граничните полета между драматичния и физическия театър.
- Осмислих теоретично и емпирично съществуващият педагогически подход в обучението по „Театър на движението – Танцов театър“, като развих учебната програма, включвайки колаборативни и интерактивни методи от физическия театър съобразени с психофизическите способности на младия артист за Танцов театър.
- За първи път въведох практически модул за изучаване на Физически театър в рамките на дисциплината „Методологии на постановъчния процес“ за студенти в магистърската програма „Режисура в сценичните изкуства“.

Настоящото експозе представя в разширен и систематизиран вид основните аспекти на моята работа като режисьор, изследовател и преподавател, в съответствие с изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“ в областта на театралното изкуство.